

Novum

A lelkészképzés jelene és jövője. Szakmai megbeszélés a református egyház vezetőivel

2021. július 15–16-án a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet (KPTI) tanárai közös tanácskozáson vettek részt az erdélyi és királyhágómelléki református egyházkerületek képviselőivel. A teológiai felsőoktatás jelenéről és jövőjéről szóló közös megbeszélésekre, egyeztetésekre 2016 óta kerül sor rendszeresen.

A KPTI egyházi támogatással működő felsőoktatási intézmény. Ez a háttértenyező, illetve a sajátosan elsősorban protestáns lelkipásztorképzésre szakosodott működési forma alapvetően megkülönbözteti az intézetet más egyetemektől. A fenntartó egyházakkal és egyházkerületekkel és a támogatókkal való szoros együttműködés ebből a sajátos jellegéből fakadóan is természetesnek tekinthető. Ugyanakkor az oktatás és kutatás szervezését, illetve azok tartalmát és minőségét illetően az intézetnek meg kell felelnie a felsőoktatás általános nemzeti és európai standardjainak. A tárgyalások ezt a kettősséget szem előtt tartva zajlottak.

A kétnapos megbeszélés közös ebéddel kezdődött és ugyanilyen informális keretben zárult. Az előre meghatározott napirendi pontok a következő főbb témákat érintették: az aktuális év felvételi vizsgálója, a KPTI és az oktatás népszerűsítése, a hallgatók alkalmassági értékelésének bevezetése, a hallgatók körében

végzett felmérések legfontosabb következtetései, az intézményi képzésszervezés és az új tanmenet alapkérdései, a gyakornokképzés.

Felvételi vizsga

Az új tanév alapképzésére rendezett felvételi vizsga összefüggésében elhangzott, hogy a 2021. év minden szempontból rendhagyónak tekinthető. Ugyanis a 2021 júliusában megrendezett felvételire jóval kevesebben jelentkeztek az elmúlt évekezt képest, illetve meglehetősen nagy volt azon jelöltek száma, akiknek a felvételi vizsgája sikertelen lett. A felvételi vizsga tartalmának kérdésköre már a korábbi megbeszéléseken is előkerült. A felsőoktatási intézmények gyakorlata eltérő ebben a tekintetben. Van, ahol a vizsga csupán alkalmassági beszélgetésből áll, és a felvételizők tanulási készsége és képessége csak a továbbiakban derül ki. A KPTI ebben a tekintetben még mindig ragaszkodik ahhoz, hogy az alkalmasság mellett a tárgyi előismereteket is felmérje. Elhangzott, hogy az akkreditációs értékelések alkalmával mindig pozitívan értékelik a komoly felvételi vizsgát, illetve ez szoros összefüggésben áll egy másik jelentős intézményi mutatóval, hogy tudniillik csekély az intézménybe bejövő és azt menet közben elhagyó hallgatók aránya. Ez a képzés minőségét tekintve erősen pozitív mutató egyértelmű kapcsolatban áll a felvételi vizsga komolyságával. Az egyháznak és az intézménynek tudomásul kell venniük a gyülekezetek felől érkező igényt a lelkészképzés iránt, ugyanakkor mindenképpen ragaszkodni kell a minőségjelző adatokhoz is.

Nem tekinthetünk el attól, hogy a 2020/2021. tanév rendhagyó módon alakult a járványhelyzet miatt. Ez nagy valószínűséggel kihatott a felvételire való jelentkezésre is. A felvételi interjúk alkalmával többen is jelzik, hogy egy-egy ifjúsági rendezvényen, illetve táborban körvonalazódik bennük a teológiai intézetbe való felvételi gondolata. Ezért a felvételire jelentkezők számát illetően nem mellékes szempont, hogy az elmúlt két évben éppen az ilyen jellegű gyülekezeti alkalmak maradtak el. Ráadásul úgy tűnik, hogy az idén érettségizett magyar diákok száma jóval alacsonyabb a korábbi évekhez képest. Tehát a fiatalok lelkészi életpálya iránti érdeklődését nem lehet egy több szempontból is rendhagyó kontextus mellőzésével értékelni.

Ezek mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni az elmúlt években megtartott felvételi vizsgák komoly és jelzésértékű tapasztalatait sem. Ilyen például az, hogy a felvételire jelentkezők körében egyre ismeretlenebbek a hagyományos egyházi énekek. A teológia iránt érdeklődő fiatalok nem mind a vasárnapi istentiszteleten szocializálódnak. Arányaiban jelentős számban egyházi iskolákból jönnek, vagy főleg ifjúsági alkalmakra járnak, ahol elsősorban nem a gyülekezeti használatra szánt énekanyagot ismerik meg. Ezért a vizsgára kijelölt énekanyagot ennek a jelenségnek az összefüggésében kell újragondolni.

A felvételi kérdése és a csökkenő hallgatói létszám magával hordoz egy másik kérdést is: hogyan lehet *népszerűsíteni* az intézetet egy alapvetően belső elhívást szem előtt tartó és lelkészképzést tanulni vágyó fiatalok körében? Ez a sajátos jelleg és ennek kommunikálása ezen a ponton is megkülönbözteti a KPTI-t más egyetemek szakirányaitól és az azok által magától értetődőnek tekintett marketingstratégiáktól. A cél itt nem csupán az, hogy az intézetnek minél több új diákja legyen, hanem az, hogy minél erősebb elhívástudattal készüljenek a teológiai tanulmányokra. Ám tekintettel arra, hogy a belső elhívást a külső elhívás erősítheti meg, nem lényegtelen az intézmény népszerűsítése a fiatalok körében.

A megbeszélésen elhangzott, hogy ehhez ki kell alakítani, meg kell fogalmazni egy életpályamodellt, ugyanakkor jelen kell lenni lehetőleg minél több olyan fórumon, ahol megszólítható érdeklődőkre lehet számítani. Fontos adat például, hogy az idén felvételizők több mint 90%-a egyházi középiskolából jött. Ez egyrészt azt jelzi, hogy az egyetemi képzést megelőző közeg fontos szempont a lelkesi életpálya kiválasztásában. Másrészt arra is utal, hogy a lelkészképzés irányába már korábbról el kell indítani azokat a fiatalokat, akiket felelős személyek (gyülekezetek, lelkipásztorok, tanárok, szülők) erre alkalmasnak tartanak. A KPTI keretében külön erőforrást kell elkülöníteni erre a feladatra, illetve ki kell dolgozni a megfelelő stratégiát.

A hallgatók alkalmasságát minősítő vizsga

Ott, ahol olyan feladatra képeznek egyetemi hallgatókat, mint amilyen a lelkipásztori munkakör, a nevelés és szolgálati alkalmasság hangsúlyosan előtérbe kerül. Erre vonatkozóan vannak már modellek a hasonló profilú egyetemi képzésekben. Sógor Árpád ifjúsági lelkipásztor ezeket összesítette és mutatta be. A teológiai intézetben 2007-ig gyakorolták a minősítő vizsgát, ám ennek inkább abszolutorium jellege volt, mintsem a teológusi-lelkészi alkalmasság vizsgálata.

A megbeszélésen elhangzott, hogy ez a kérdés szoros kapcsolatban áll a mentorálással, vagyis a teológushallgatók követésével. Egyelőre nincs egységes álláspont abban a tekintetben, hogy vajon a jelenlegi, évfolyamvezetői szerepkört kellene-e megerősíteni, vagy pedig a bibliaórák csoportokat vezető tanárok szerepét kellene-e átminősíteni, vagy netán egy új

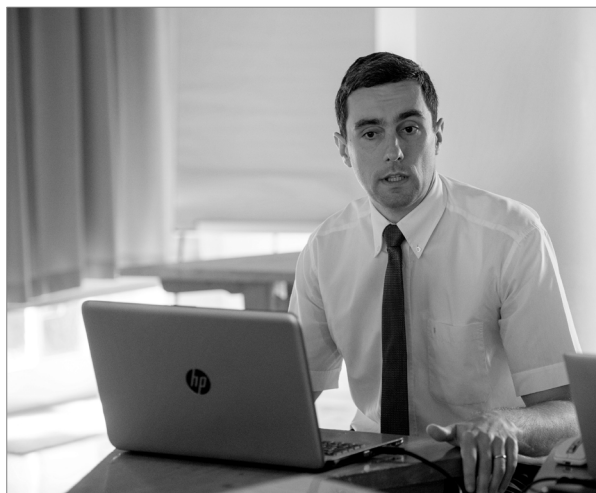

Dr. Kolombán Vilmos József rektor

mentori szerepkört kellene beiktatni. Ráadásul az intézményben az ifjúsági lelkipásztor és lelki nevelő tanár is ide kapcsolódó tevékenységet végez. A vélemények inkább abba az irányba mutattak, hogy a meglévő struktúrákat, amelyek nem minden esetben működnek optimálisan, tartalmi szempontból újra kell gondolni, azokat át kell szervezni, és konkrétabb célkitűzéseket kell megfogalmazni. Az elkövetkező tanévben a KPTI átgondolja a neveléssel kapcsolatos belső működési rendszerét, majd ennek függvényében állítja össze a hallgatók alkalmassági minősítő szabályzatát.

A teológushallgatók között végzett felmérés eredményei

A találkozó második napja Kató Szabolcs Ferencz teológiai tanár bemutatójával indult, amelyben a teológushallgatók között 2021 júniusában végzett felmérés eredményét ismertette. A felmérés a hallgatók tanulási szokásait, tanulási nehézségeit, társadalmi-közösségi interakcióját, egyházi szocializációját, egyházképét stb. vizsgálta családi, társadalmi és egyházi származási háttérük kontextusában. Ez az elemzés, amelyre a megszólított diákok mintegy 70%-a válaszolt, átfogó képet

Dr. Kató Szabolcs Ferencz

nyújt arról, hogy kik is azok a hallgatók, akik az egyetem polgáraiként részesülnek a lelkészképzésben. Ez a felmérés, amelynek legfőbb célja a teológiai hallgatók tanulási szokásainak felmérése, több szempontból sztereotípiákat döntöget, és újragondolásra késztet a képzés szerkezetét, tartalmát, az eszközök használatát, valamint az intézményi élet belső megszervezését illetően.

A lelkészképző tanulmányi programjának átalakítása

A felmérés egyúttal felvezető is volt a következő témához, amely a KPTI lelkészképző tanulmányi programjának tervezett átalakításáról szólt. A témát Balogh Csaba vezette fel, és elmondta, hogy a jelenlegi lelkészképzés curriculumának utolsó módosítása 2007-ből való, és alapvetően az is a hagyományos keretekben gondolkodott. A lelkészképzés curriculumája valójában egy több évtized óta fennálló rendszert követ, amely ma mind szakmai, mind pedagógiai szempontból problémás. A hagyományos oktatási forma szellemi ismeretek átadására

irányul, a modern oktatásemélet viszont a teljes embert és annak kontextusát is legalább ugyanolyan mértékben figyelembe veszi. Az ismeretátadás mellett a személyiség fejlesztésének is fontos szerep jut. Továbbá a hagyományos curriculum a „keresztyén világ” paradigmájában gondolkodik, amely egyre kevésbé tekinthető magától értetődőnek, nemcsak Nyugat-Európában, hanem Erdélyben is. Ezért aztán a kortárs lelkészképzésben gyakoribb a missziós paradigma, amely viszont több tekintetben más irányba terelné a curriculumot. A tanmenet reformját komoly külső és belső tényezők gátolhatják: az egymással ütköző elvárások, a minimális konszenzus megfogalmazásának hiánya, az egyházi stratégia és az egyetemi képzés összehangolásának problémája, az akadémiai világ és gyülekezeti valóság közötti erős diszharmonia stb.

A felvezetés egy új tanterv kialakításának a körvonalait, pillérjeit vázolta fel, javaslatokat fogalmazott meg, illetve indítványozta a javaslatok megvitatását. Ezek között szerepel például olyan szempontok konkretizálása, mint az ideális egyház megrajzolása, a kontextuális kihívások feltérképezése, az ideális gyülekezetvezető profiljának megalkotása, az aktuális hallgatóság és egyházkép ismerete, illetve az idői keret optimalizálása. Egy korszerű tanterv alapkészségek kialakítására összpontosít, és helyet hagy a továbbképzésnek, sőt előfeltételnek tekinti azt.

Gyakornoki képzés

Az egyetemi képzés egyik fontos fokmérője a megtanult ismeretek és szakmai készségek gyakorlatban való alkalmazásának a készsége. Ennek egyik fontos mutatója a KPTI-ben 2017 óta bevezetett gyakornoki képzés. A végzős évfolyam hallgatói gyülekezetekben végzik szakmai gyakorlatukat mentorok segítségével. A megbeszélésen bemutatásra került a 2020/2021. tanév szakmai gyakorlatának összesített értékelése, és kiemelten kerültek előtérbe a hallgatók és mentorok konkrét javaslatait, szöveges visszajelzései, amelyek azt erősítik meg, hogy a rendszer működik, de még további hangolásra szorul. Egyértelműen kiderül, hogy a szakmai gyakorlat – a tapasztalaton túl – nagymértékben hozzájárul a személyiségfejlődéshez is, amelyben egyrészt a mentor mint egyfajta minta áll a jövőbeli lelképásztörök előtt, másrészt a gyakornok hallgató saját kritikai önértékelése segít személyisége megerősödésében és szakmai készségeinek elmélyítésében. A KPTI-

Dr. Balogh Csaba dékán

nek ugyanakkor azon kell dolgoznia, hogy optimalizálja a gyakornokok tanulmányi és gyakorlati kötelezettségeit, azok arányát. A jövőre nézve a képzésnek ez a részlete is további megbeszélés tárgya lesz, többek között a szeptemberben esedékes mentori találkozó alkalmával, amelyben minden értékelés és konkrét javaslat terítékre kerül.

A korábbi évekhez képest a 2021. évi illyefalvi találkozón nemcsak az Erdélyi Református Egyházkerület, hanem a Királyhágómelléki Református Egyházkerület is a legmagasabb szintű képvisellel jelent meg. A szakmai egyeztetést tekintve ugyancsak jelentős fejlemény, hogy a találkozón nemcsak a KPTI főállású oktatói voltak jelen, hanem a teológiai tárgyakat oktató társult tanárok is. Ez a módosított szerkezet egyrészt azt jelzi, hogy az itt megfogalmazódó kérdések egy nagyobb közösség ügyét képezik, amelyben mind egyházi, mind egyetemi részről helye van mindazoknak, akik szívügyüknek tekintik szűkebb értelemben az erdélyi református lelkipásztorképzést, tágabb értelemben pedig a jövődöbéli erdélyi református egyház formálását.

Balogh Csaba

(Fényképillusztráció: Kiss Gábor)